

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ
СЛОВНИК
ЗІ СТРАХУВАННЯ
ТА РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

УДК 368+005.334](477)(038)

ББК 65/9(4Укр)271я2+65/9(4Укр)290-2я2
М58

К о л е к т и в а в т о р і в: *Р.В. Пікус*, к.е.н., професор, завідувач кафедри страхування та ризик-менеджменту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (керівник колективу авторів); *Н.В. Приказюк*, к.е.н., доцент кафедри страхування та ризик-менеджменту; *О.М. Лобова*, к.е.н., асистент кафедри страхування та ризик-менеджменту; *В.І. Нечипоренко*, к.е.н., доцент кафедри страхування та ризик-менеджменту; *О.Д. Рожко*, к.е.н., доцент кафедри фінансів; *Є.А. Феценко*, к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту; к.е.н., доценти кафедри страхування та ризик-менеджменту: *С.Б. Березіна*, *Л.Ф. Волохова*, *Г.Ю. Глуша*, *І.Є. Януль*; к.е.н., асистенти кафедри страхування та ризик-менеджменту: *А.О. Ігнатюк*, *Т.П. Моташко*, *Г.І. Олійник*, *О.В. Прокоф'єва*, *А.Е. Сабірова*, *Д.Д. Третяк*, *А.С. Шолойко*; аспіранти кафедри страхування та ризик-менеджменту: *В.І. Ерастов*, *Д.С. Нестерова*, *І.А. Семенчук*, *А.С. Хемій*, *С.А. Шимків*.

Р е ц е н з е н т и: *Науменкова С.В.*, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи Київського національного університету імені Тараса Шевченка; *Осецький В.Л.*, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рекомендовано до друку Вченою радою економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 4 від 2 грудня 2014 р.).

Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту /
М58 [Р.В. Пікус, Н.В. Приказюк, О.М. Лобова та ін.]; за наук. ред. проф.
Р.В. Пікус. – К.: Логос, 2015. – 508 с.
ISBN 978-966-171-922-3.

Запропонований міждисциплінарний словник містить значну кількість широко поширених економічних термінів і понять у сфері страхування та ризик-менеджменту, що використовуються в сучасному економічному житті України та країн з ринковою економікою. Словник є одним із перших україномовних наукових видань такого роду, у якому представлено узагальнення трактувань існуючого категоріального апарату зі страхування та ризик-менеджменту у контексті міждисциплінарного підходу, що сприятиме комплексному опануванню фундаментальними знаннями з окресленої проблематики.

Міждисциплінарний словник зі страхування та ризик-менеджменту розрахований насамперед на студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів, а також буде корисним науковцям, практикам страхового бізнесу та іншим зацікавленим особам.

УДК 368+005.334](477)(038)
ББК 65/9(4Укр)271я2+65/9(4Укр)290-2я2

ISBN 978-966-171-922-3

© Кафедра страхування та ризик-менеджменту, 2015

7 8 5 3 7 5

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	12
I. СТРАХУВАННЯ.....	18
Абандон.....	18
Аварійний комісар.....	19
Агент страховий.....	20
Аджастер.....	21
Аквізиційні витрати.....	22
Актуарій.....	23
Актуарні розрахунки.....	24
Актуарні прибутки (збитки).....	24
Ануїтет.....	25
Брокер страховий.....	26
Взаємне страхування.....	27
Вигодонабувач.....	28
Викупна сума.....	29
Витрати на організацію і ведення страхової справи.....	30
Витрати страховика.....	30
Диверсифікація страхової діяльності.....	31
Диспашер.....	34
Доходи страховика.....	34
Застрахований.....	35
Інфраструктура страхового ринку.....	39
Кептивні страхові компанії.....	40
Класифікація страхування.....	40
Комісійна винагорода.....	41
Контрибуція.....	41
Кумуляція ризиків.....	42
Ліга страхових організацій України.....	42
ЛЛОЙД.....	44
Майнове страхування.....	45
Медичне страхування.....	47
Навантаження до нетто-ставки.....	47
Нетто-ставка.....	48
Об'єднання страховиків.....	49
Особисте страхування.....	50
Перестраховання.....	52
Перестраховання договори.....	53
Пільги у страхуванні.....	56
Показник збитковості страхової суми.....	38
Превенція.....	57
Принципи страхування.....	58
Резерви страховика.....	61
Ризикова надбавка.....	63
Самостраховання.....	64
Система страхового забезпечення.....	64
Собівартість страхового тарифу.....	67
Спекулятивні ризики.....	68
Співстраховання.....	69
Страхова виплата.....	70

Страхова подія.....	72
Страхова премія.....	72
Страхова сума.....	76
Страхове бюро.....	77
Страхове відшкодування.....	78
Страховий випадок.....	79
Страховий внесок.....	80
Страховий захист.....	81
Страховий поліс.....	81
Страховий продукт (послуга).....	83
Страховий пул.....	85
Страховий ризик.....	85
Страховий ринок.....	86
Страховий тариф.....	87
Страховий фонд.....	88
Страховик.....	90
Страхувальник.....	92
Страхування.....	92
Страхування відповідальності.....	93
Страхування добровільне.....	94
Страхування обов'язкове.....	96
Суброгація.....	99
Сюрвейсер.....	99
Тантьєма.....	99
Тарифна політика.....	100
Товариство взаємного страхування.....	101
Франшиза.....	103
Функції страхування.....	104
Чисті ризики.....	106
II. СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ.....	110
Вкладник пенсійного фонду.....	110
Державні соціальні гарантії.....	110
Державні соціальні стандарти.....	111
Єдиний соціальний внесок.....	111
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування.....	112
Загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття.....	113
Індексція у системі соціального захисту.....	114
Медичні установи.....	115
Накопичувальний фонд.....	116
Недержавне пенсійне забезпечення.....	117
Недержавний пенсійний фонд.....	117
Об'єкт загальнообов'язкового державного соціального страхування.....	119
Обов'язкове медичне страхування.....	119
Пенсійна схема.....	120
Пенсійне забезпечення.....	120
Пенсійне страхування.....	121
Пенсійний контракт.....	122
Пенсійний фонд.....	124
Пенсія.....	126
Принципи соціального страхування.....	126
Прожитковий мінімум.....	127

Система соціальних гарантій населенню	128
Соціальна допомога	128
Соціальне забезпечення	129
Соціальне страхування	129
Соціальний захист	130
Соціальний ризик	130
Соціальні послуги	131
Страховий випадок у соціальному страхуванні	132
Страховий ризик у соціальному страхуванні	133
Страховий стаж	133
Страхування невідкладної допомоги	134
Суб'єкти загальнообов'язкового державного соціального страхування	134
Фінансовий механізм регулювання соціального страхування	135
Функції соціального страхування	137
III. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ	140
Асистанська компанія	140
Американська модель фінансування охорони здоров'я	142
Британська модель фінансування охорони здоров'я	144
Договір особистого страхування	146
Договір страхування життя	147
Довічне страхування	148
Добровільне страхування додаткової пенсії	149
Змішане страхування життя	149
Індивідуальне страхування від нещасних випадків	150
Іпотечне страхування життя	151
Коллективне (групове) страхування від нещасних випадків	151
Німецька модель фінансування охорони здоров'я	152
Нещасний випадок	153
Страхування від нещасних випадків	154
Страхування життя	155
Страхування ренти	156
Таблиця смертності	157
Термінове страхування життя	159
Цільмеризація резервів	159
Японська модель фінансування охорони здоров'я	160
IV. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ	164
β - КОЕФІЦІЄНТ	164
RAROC	165
VaR	166
Андеррайтинг	166
Банкрутство	167
Безризикові фінансові інструменти	169
Валютна позиція	169
Валютне застереження	170
Валютний курс	171
Валютний опціон	172
Валютний ризик	172
Валютні операції	173
Валютний своп	174
Відсотковий ризик	175

Внутрішня норма прибутку (ігг)	176
Грошовий потік	176
Диверсифікація	177
Диверсифікований (несистематичний) ризик	178
Дисконтна ставка	179
Допустимий ризик	180
Дохідні активи	180
Дюрація фінансових інструментів	181
Застава	182
Інвестиційний ризик	183
Індекс відсоткового ризику	184
Індивідуальні об'єкти страхування	184
Індикатор ризику країни	185
Інструменти хеджування	186
Катастрофічний ризик	186
Коефіцієнт кумулятивного гета	187
Коефіцієнт варіації	188
Комерційний політичний ризик	188
Кредитна політика комерційного банку	189
Кредитний портфельний ризик	190
Кредитний ризик	190
Кредитний скоринг	191
Метод аналізу доцільності витрат	192
Методика BEPI	193
Методика International Country Risk Guide (ICRG)	194
Методика Credit-Men	194
Методика Economist Intelligence Unit	195
Методика Euromoney	195
Методика Moody's Investor Service	196
Методика Political Risk Services (PRS)	196
Методика швейцарської банківської корпорації	196
Модель CAMPARI	197
Модель CART	197
Модель Альтмана	197
Модель Тоффлера	198
Недиверсифікований (систематичний) ризик	199
Опціон	199
Платоспроможність	200
Політичний ризик	200
Портфель	201
Ризик	202
Ризик економічний	203
Ризик країни	203
Ризик неплатоспроможності	204
Ризик страховий	205
Ризик фінансовий	205
Ризик-менеджмент	206
Розрахункова норма прибутку	207
Своп	208
Середньозважена вартість капіталу	208
Трансфер ризику	209
Форвард	210

Хеджування.....	211
Чиста теперішня вартість	212
V. БАНКІВСЬКИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ.....	218
Андеррайтинг в банку.....	218
Базель II.....	219
Базисний ризик	221
Банківський контроль	221
Банківський нагляд.....	223
Банківський ризик	224
Банківський ризик -менеджмент.....	225
Банкостраховання.....	226
Бюро кредитних історій.....	228
Валютний ризик банку.....	229
Відсотковий ризик банку.....	230
Геп.....	231
Деривативи.....	233
Диверсифікація.....	234
Кредитний ризик банку	235
Лімітування.....	236
Поручительство	238
Регулятивний капітал.....	239
Резервування.....	240
Репо.....	241
Ризик ліквідності.....	242
Сек'юритизація активів	243
Система CAMELS	244
Стрес-тестування.....	245
Хеджування.....	247
Центральний банк	248
VI. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ.....	254
Багатофакторні моделі оцінки капітальних активів.	254
Вартість акціонерного капіталу	255
Вартість боргового капіталу.....	256
Вартість капіталу	257
Гіпотеза ефективного ринку.....	258
Інвестиційна політика.....	259
Інвестиційна привабливість	260
Інвестиційна стратегія	261
Інвестиційний портфель	263
Інвестиційний проект.....	265
Інвестиційні обмеження.....	265
Інвестиційні ресурси	266
Ліквідність інвестицій.....	267
Методи оцінки інвестиційних проектів	268
Методи оцінки інвестиційного ризику.....	269
Модель оцінки капітальних активів, МОКА	270
Оптимальний портфель інвестицій	271
Систематичний ризик	271
Стратегія управління портфелем цінних паперів.....	272
Страховання інвестиційних ризиків.....	273

Теорія арбітражного ціноутворення.....	274
Теорія портфельних інвестицій Марковіца.....	275
VII. МЕНЕДЖМЕНТ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ.....	279
Активи страхової компанії.....	279
Бек-офіс страховика.....	280
Бізнес-процеси страховика.....	282
Бюджетування діяльності страховика.....	283
Грошові потоки страховика.....	285
Державне регулювання страхової діяльності.....	286
Інвестиційна діяльність страховика.....	288
Кадрова політика страховика.....	289
Маркетинг у страхуванні.....	290
Оподаткування страховика.....	292
Організаційна структура страхової компанії.....	294
Персонал страховика.....	295
Планування у страховій компанії.....	296
Платоспроможність страховика.....	298
Прибуток страхової компанії.....	300
Стратегічний менеджмент страхової компанії.....	301
Страхова компанія.....	302
Страховий менеджмент.....	303
Страхові резерви.....	305
Фінансова стійкість страховика.....	307
Фінансовий менеджмент страхової компанії.....	309
Фінансовий моніторинг у страховій компанії.....	309
Фінансові ресурси страховика.....	311
Фронт-офіс страхової компанії.....	312
Ціна страхового продукту.....	313
VIII. ОБЛІК І АУДИТ У СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ.....	318
Аудит страхових організацій.....	318
Бухгалтерський облік у страхових компаніях.....	318
Валюта страхування.....	319
Дебіторська заборгованість.....	321
Інвентаризація.....	322
Зобов'язання страховика.....	323
Метод бухгалтерського обліку.....	323
Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, мсбо.....	325
Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг.....	325
Міжнародні стандарти фінансової звітності, мсфз.....	327
Облікова політика страховика.....	328
Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, П(с)БО.....	328
План рахунків бухгалтерського обліку.....	329
Податкова звітність страховика.....	330
Податковий облік.....	331
Спеціалізована фінансова звітність страховика.....	332
Управлінська звітність страховика.....	333
Управлінський облік у страхових компаніях.....	334
Фінансова звітність страховика.....	334
Фінансовий результат страховика.....	335

IX. СТРАХУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ	340
Аграрний страховий пул.....	340
Експортно-кредитне агентство.....	340
Зовнішньоекономічний ризик.....	343
Катастрофічний ризик у сільському господарстві.....	345
Міжнародний союз страховиків кредитів та інвестицій.....	345
Підприємницька діяльність.....	346
Підприємницький ризик.....	348
Ризик втрати ключової особи (the risk of key individuals loss).....	350
Сільськогосподарське товариство взаємного страхування.....	351
Сільськогосподарський ризик.....	353
Стандартний сільськогосподарський страховий продукт.....	354
Страхова субсидія.....	354
Страхування від втрат прибутку.....	356
Страхування експортних кредитів та інвестицій.....	357
Страхування зовнішньоекономічних ризиків.....	358
Страхування підприємницьких ризиків.....	359
Страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.....	359
Український пул перестрашування сільськогосподарських ризиків.....	360
Український сільськогосподарський страховий пул.....	361
Фонд покриття катастрофічних ризиків.....	361
X. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СТРАХУВАННІ	366
Автоматизоване робоче місце.....	366
Адміністратор у страхових компаніях.....	367
Апаратне забезпечення.....	367
База даних.....	368
Графічний інтерфейс користувача.....	368
Е-поліс.....	369
Інтернет агент.....	370
Інтернет представництво.....	370
Інтернет-страхування.....	371
Інформаційна система.....	372
Інформаційна технологія.....	373
Інформаційні технології в страхуванні.....	374
Локальна мережа.....	375
Програмне забезпечення страхової компанії.....	375
Страхові інтернет-брокери.....	376
Сервер.....	377
Страховий калькулятор.....	377
Термінальний доступ.....	378
Управління людськими ресурсами.....	379
Управління відносинами з клієнтами.....	380
XI. СТРАХОВІ ПОСЛУГИ	383
Аквізиція.....	383
Непрямі страхові посередники.....	384
Нові страхові послуги.....	385
Прямі страхові посередники.....	387
Ринок страхових послуг.....	389
Страхова послуга.....	391

Страхова угода.....	394
Страхові послуги у сфері авіаційного страхування.....	395
Страхові послуги у сфері медичного страхування.....	398
Страхові послуги у сфері морського страхування.....	400
Страхові послуги у сфері пенсійного страхування.....	401
Страхові послуги у сфері перестраховування.....	403
Страхові послуги у сфері сільськогосподарського страхування.....	405
Страхові послуги у сфері страхування автотранспортних засобів.....	407
Страхові послуги у сфері страхування від нещасних випадків.....	410
Страхові послуги у сфері страхування відповідальності.....	415
Страхові послуги у сфері страхування життя.....	417
Страхові послуги у сфері страхування майна громадян.....	421
Страхові послуги у сфері страхування майна підприємств.....	422
Страхові послуги у сфері страхування фінансово-кредитних ризиків.....	426
XII. СТРАХОВЕ ПРАВО.....	432
Агентська угода.....	432
Брокерська угода.....	433
Джерела страхового права.....	434
Договір страхування.....	435
Закон України "Про страхування".....	438
Ліцензування.....	439
Метод страхового права.....	442
Норма страхового права.....	443
Правила страхування.....	444
Регресний позов страховика.....	445
Система страхового права.....	446
Страхове право.....	447
Страховий інтерес.....	449
Страховий нагляд.....	451
Страхові правовідносини.....	453
XIII. СТРАХОВА СТАТИСТИКА.....	456
Абсолютний показник страхової статистики.....	456
Аналіз сезонних коливань у страховому секторі.....	456
Відносний показник страхової статистики.....	457
Вибірковий метод аналізу.....	458
Імовірнісні показники страхування.....	460
Індексний аналіз.....	461
Класифікації у статистиці страхування.....	463
Кластерний аналіз.....	464
Кореляційно-регресійний аналіз.....	465
Метод головних компонент та факторний аналіз.....	466
Непараметричні методи зв'язку в системі страхування.....	467
Однофакторний дисперсійний аналіз.....	469
Показники варіації страхової статистики.....	470
Середній показник у статистиці страхування.....	472
Статистичний аналіз динаміки страхової діяльності.....	473
Статистичний показник страхування.....	474
Статистичні методи виявлення основної тенденції (тренду) в рядах динаміки.....	475
Страхова статистика.....	476
Структурні середні в страховій статистиці.....	477

Характеристики форм розподілу страхової статистики	478
XIV. СТРАХОВИЙ МАРКЕТИНГ	482
Swot-аналіз	482
Pest-аналіз	483
Асортиментна політика страховика	485
Ефективність маркетингової стратегії	486
Життєвий цикл продукту	486
Зв'язки з громадськістю	487
Канали реалізації страхових продуктів	488
Комплекс маркетингу	489
Маркетингова інформаційна система	491
Маркетингова політика страховика	491
Маркетингова стратегія страховика	492
Маркетинговий план страхової компанії	493
Маркетингові дослідження страховика	494
Маркетингові комунікації страхової компанії	496
Позиціонування страхового продукту	497
Просування страхових продуктів	498
Прямий маркетинг	498
Реклама	499
Сегментація страхового ринку	500
Стимулювання продажу страхових продуктів	501
Страховий агент	502
Страховий брокер	503
Страховий маркетинг	504
Страховий портфель	504
Цінова політика страхової компанії	505